

- 45311

Sevda Karaca
Gaziantep Milletvekili
Emek Partisi Genel Başkan Yardımcısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan** tarafından Anayasanın 98, TBMM İç Tüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. **03.06.2026**

Sevda Karaca
Gaziantep Milletvekili

Emek Araştırmaları Derneği'nin "Türkiye'de İş Teftişi: Denetlenmeyen Sermaye, Dizginlenmeyen Sömürü" başlıklı araştırma raporu, Türkiye'de iş teftişi sisteminin işçileri koruyan kamusal bir denetim mekanizması olmaktan büyük ölçüde çıkarıldığını; patronların hak ihlallerini önlemek yerine, bu ihlallerin fiilen cezazsız kalmasına zemin hazırlayan bir yapıya dönüştürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Türkiye'de iş teftişi alanındaki en çarpıcı göstergelerden biri iş müfettişi sayısındaki yetersizliktir. Rapora göre Türkiye'de 100 bin çalışana yalnızca 2,8 iş müfettişi düşmektedir. Müfettiş başına düşen kayıtlı işyeri sayısı Bulgaristan'da 550, Portekiz'de 717, Malezya'da 1.345 iken Türkiye'de 2.445'e çıkmaktadır. Bu veri, patronlara yalnızca vergi, teşvik, destek ve muafiyetler değil; işçi haklarını ihlal ettiklerinde yakalanmama ve cezalandırılmama anlamına gelen fiili bir "teftiş muafiyeti" de sağlandığını göstermektedir.

Rapora göre 2010 yılında 1 milyon 325 bin 749 olan işyeri sayısı 2024'te 2 milyon 241 bin 896'ya yükselmiştir. Rapordaki hesaplama göre 2024'te işyerlerinin yaklaşık yüzde 99,7'si işçi sağlığı ve güvenliği yönünden, yaklaşık yüzde 99,8'i ise işin yürütümü yönünden denetlenmemiştir. Bu oranlar, Türkiye'de teftiş edilmeyen işyerlerinin istisna değil kural olduğunu göstermektedir.

Bu durumun işçi sınıfı açısından sonucu açıktır: İşçiler, çalışma yaşamında haklarını ihlal eden patronlar karşısında büyük ölçüde yalnız bırakılmaktadır. Ücretlerin eksik veya geç ödenmesi, fazla mesai ücretlerinin gasp edilmesi, sigortasız çalışma, yıllık izin hakkının kullanılmaması, kayıt dışı istihdam, işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmaması, sendikal baskı ve işten atma gibi ihlaller denetim yokluğu nedeniyle yaygınlaşmaktadır. Teftiş sisteminin bu ölçüde zayıflatılması, iş cinayetlerinin, meslek hastalıklarının, ağır ve tehlikeli çalışma koşullarının ve ücret gasplarının zeminini oluşturmaktadır.

Raporda dikkat çekilen bir diğer önemli husus, 2011'den itibaren hayata geçirilen "programlı/proaktif teftiş" stratejisidir. Bu strateji kapsamında teftişlerin "ihtiyaca göre işveren veya işveren vekiline haber verilerek" yapılması, teftiş sırasında noksanlık ve aykırılık tespit edilmesi halinde doğrudan idari para cezası uygulanması yerine teftişe ara verilerek işverene süre tanınması, bu süre boyunca eğitim, iletişim ve bilgilendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesi öne çıkarılmaktadır. Bu yaklaşım, işçilerin haklarını korumaya yönelik caydırıcı ve bağımsız bir denetim mekanizması değil; patronlara eksikliklerini toparlama, ihlalleri görünmez kılma ve yaptırımdan kaçınma olanağı sağlayan bir "nazik teftiş" anlayışıdır. İşçi sağlığı ve güvenliği ihlalleri, kayıt dışı istihdam, fazla mesai gaspları, çocuk işçiliği, gece çalışması ihlalleri veya sendikal baskılar gibi birçok konuda gerçek durumun saptanabilmesi için denetimin habersiz, bağımsız ve etkili biçimde yürütülmesi gerekir. Bu nedenle haberli teftiş uygulaması, işçilerin yaşamını ve haklarını değil, patronların denetimden kaçınma olanaklarını korumaktadır.

Raporda üzerinde durulan bir başka temel sorun, ceza yerine süre verilmesi uygulamasıdır. Kadın işçilerin emzirme hakkının engellenmesi, çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılması, gece ve gündüz postalarının mevzuata aykırı düzenlenmesi, ara dinlenme haklarının gasp edilmesi gibi ağır ihlallerde dahi süre verilebilmesinin skandal niteliğinde olduğu belirtilmektedir. İşçinin hakkı gasp edilmişse, işçinin sağlığı veya yaşamı tehlikeye atılmışsa, ortada yalnızca giderilmesi gereken bir "noksanlık" değil, yaptırıma bağlanması gereken bir hak ihlali vardır. Buna rağmen işverene süre verilmesi, patronlar açısından fiili bir af mekanizmasına dönüşmektedir.

Bütün bu tablo, Türkiye'de iş teftişi sisteminin işçi haklarını korumaktan uzaklaştığını; iş cinayetleri, meslek hastalıkları, ücret gaspları, kayıt dışı çalışma, fazla mesai sömürsü, çocuk işçilik, sendikal baskı ve güvencesiz istihdam gibi sorunların yaygınlaşmasına zemin hazırladığını göstermektedir. İşyerlerinin neredeyse tamamının denetim dışında kaldığı, müfettiş sayısının düşük tutulduğu, teftişlerin haberli yapıldığı, ceza yerine süre verildiği, küçük işyerlerinin ve güvencesizliğin yoğunlaştığı sektörlerin denetim dışı bırakıldığı, işçilerin şikâyetlerinin ise etkin teftiş süreçleri yerine bürokratik veya arabuluculuk mekanizmalarına havale edildiği bir düzende, çalışma yaşamında kamusal denetimden söz etmek mümkün değildir.

Bu bağlamda;

1. Türkiye'de 100 bin çalışana yalnızca 2,8 iş müfettişi düşerken ve müfettiş başına kayıtlı işyeri sayısı 2.445'e ulaşmışken Bakanlığınız milyonlarca işçinin hakkının, sağlığının ve can güvenliğinin korunduğunu nasıl iddia etmektedir? Bu tablo, Bakanlığınızın işçilerin haklarını, sağlığını ve can güvenliğini korumak yerine; işçilerin canı ve emeği pahasına patronların kârını güvence altına alan bir denetimsizlik düzenine hizmet ettiğini göstermiyor mu?
2. 2010 yılında 1 milyon 325 bin 749 olan işyeri sayısı 2024'te 2 milyon 241 bin 896'ya yükselmişken, iş teftişlerinin artırılması bir yana azaltılması bilinçli bir tercih midir? Bakanlığınız artan işyeri sayısına ve çalışan nüfusa rağmen denetim kapasitesini neden güçlendirmemiş, iş müfettişi sayısını neden artırmamıştır?
3. 2024 yılında işyerlerinin yaklaşık yüzde 99,7'sinin işçi sağlığı ve güvenliği yönünden, yüzde 99,8'inin ise işin yürütümü yönünden denetlenmediği iddiası doğru mudur? İşyerlerinin neredeyse tamamının denetlenmediği bu tablo patronlara fiili bir "teftiş muafiyeti" tanındığını göstermiyor mu?
4. Son beş yılda iş cinayeti yaşanan işyerlerinin kaç, iş cinayetinden önceki son üç yıl içinde Bakanlığınız tarafından denetlenmiştir? Denetlenmeyen ya da eksiklikleri tespit

edildiği halde yaptırım uygulanmayan işyerlerinde yaşanan işçi ölümlerinde sorumluluğunuzu kabul ediyor musunuz?

5. Bakanlığınızın 2011'den itibaren uyguladığı "programlı/proaktif teftiş" stratejisi işçilerin haklarını korumak için mi, yoksa patronlara eksiklerini toparlamaları ve yaptırımdan kaçmaları için zaman kazandırmak için mi uygulanmaktadır?
6. "Programlı/proaktif teftiş" kapsamında yapılan denetimlerin kaç patrona önceden haber verilerek gerçekleştirilmiştir? Bakanlığınız, patrona önceden haber verilen bir denetimin gerçek çalışma koşullarını ortaya çıkaramayacağını kabul etmekte midir?
7. İşçi sağlığı ve güvenliği ihlalleri, kayıt dışı çalışma, fazla mesai ücreti gaspı, çocuk işçilik, gece çalışması ihlalleri ve sendikal baskı gibi konularda patrona önceden haber verilerek yapılan teftişler işçiyi değil patronu koruyan bir uygulama değil midir? Bakanlığınız ağır ve acil ihlal iddialarında habersiz teftişi kural haline getirmeyi düşünmekte midir?
8. Teftişlerde noksanlık veya mevzuata aykırılık tespit edildiğinde doğrudan yaptırım uygulamak yerine patronlara süre verilmesi, patronlar açısından fiili bir af mekanizması yaratmıyor mu? İşçinin hakkı gasp edilmiş, sağlığı ve yaşamı tehlikeye atılmışken patrona "telafi süresi" tanımak; işçilerin emeğini ve can güvenliğini değil, patronların kârını ve cezasızlığını güvence altına alan bir uygulama değil midir?
9. Kadın işçilerin emzirme hakkının engellenmesi, çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılması, ara dinlenme hakkının gasp edilmesi, gece-gündüz postalarının mevzuata aykırı düzenlenmesi gibi ağır ihlallerde dahi patrona süre verilmesini Bakanlığınız nasıl savunmaktadır?
10. Başta küçük ölçekli işyerleri, tekstil, tarım ve geri dönüşüm olmak üzere; inşaat, taşeron işyerleri, lokanta-kafe, moto-kurye, küçük atölye ve merdiven altı üretim alanlarında taşeron, güvencesiz, kayıt dışı ve kuralsız çalışma yaygınken bu alanlar neden etkili ve sürekli denetim kapsamına alınmamaktadır? Bakanlığınız bu alanlarda taşeron, güvencesiz, kayıt dışı ve kuralsız çalışmayı engellemek yerine, denetimsizlik yoluyla bu sömürü düzeninin sürmesine göz mü yummaktadır?
11. İşçilerin ücret, tazminat, fazla mesai, yıllık izin, sigortasız çalışma ve sendikal baskı şikâyetlerinin kaç yerinde teftişe dönüşmektedir? Bakanlığınız işçilerin hak gasplarını müfettiş denetimiyle çözmek yerine neden bürokratik süreçlere ve arabuluculuğa havale etmektedir?
12. İşyerlerinin ezici çoğunluğunun denetlenmediği, denetimlerin patronlara önceden haber verilerek yapıldığı, ceza yerine süre verildiği ve işçi şikâyetlerinin çoğu kez etkin teftişe dönüşmediği bu tablo; patronların işçilerin ücretini, sağlığını, can güvenliğini ve sendikal haklarını gasp ederken Bakanlığınızın ve Saray düzeninin yarattığı denetimsizlik rejiminden cesaret aldığı açığa çıkarmıyor mu? Bakanlığınız, iş teftişi politikasının işçileri değil patronların sömürü düzenini koruduğu gerçeğini kabul etmekte midir?